

Рекомендації для українських постачальників щодо участі в публічних закупівлях Латвійської Республіки

Підготовлено в рамках виконання проєкту ЄС «Підтримка реформ сфери публічних закупівель в Україні»

Економіка Латвії є відкритою економікою в Європі та є частиною єдиного європейського ринку. Латвія є членом Світової організації торгівлі (СОТ) з 1999 року, членом Європейського Союзу з 2004 року, членом єврозони з 2014 року та членом ОЕСР з 2016 року. Латвія посідає 14 місце у світі за рейтингом Індекс легкості ведення бізнесу, підготовлений Групою Світового банку. Латвія належить до групи країн із дуже високим людським розвитком. Завдяки своєму географічному розташуванню, транзитні послуги, а також лісопереробка та деревообробка є високорозвиненими. Також добре розвинені сільське господарство, харчова промисловість та виробництво машин і електронних пристроїв.

За даним Європейської комісії обсяг латвійського ринку державних закупівель становить близько 2,5 мільярдів євро щороку. Будівельні роботи складають найбільшу частку вартості контрактів – 35%, за ними йдуть енергоносії – 7% та медичні товари та продукти – 6%.

Законодавство Латвії про публічні закупівлі базується на Директивах ЄС щодо публічних закупівель – Директива 2014/23/EU про концесії, Директива 2014/24/EU про здійснення публічних закупівель в державному секторі та Директива 2014/25/EU про здійснення державних закупівель в комунальній сфері. Ці норми імplementовані в Латвії (прийнятий наприкінці 2016 року та набув чинності з 1.03.2017).

Оскільки в країнах ЄС національне законодавство базується на директивах ЄС, для українського бізнесу досить зручно його розуміти, оскільки українське національне законодавство також ґрунтуються на директивах ЄС, як це передбачено відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Законодавство Латвії розрізняє три види закупівель:

- «державний контракт, що перевищує пороговий рівень ЄС»,
- «державний контракт, що не перевищує пороговий рівень ЄС»,
- «дрібний державний контракт» на основі різних порогових значень,

а саме:

1) Дрібні державні контракти:

- товари та послуги з вартістю від 10 000 до 42 000 євро;
- роботи з вартістю від 20 000 до 170 000 євро.

Договори про закупівлі з вартістю нижче цих меж не вимагають жодної спеціальної процедури, тому повністю на власний розсуд присуджуються замовниками.

Для закупівель у вказаних вартісних діапазонах передбачені спеціальні правила, затверджені місцевим Кабінетом Міністрів.

2) Контракти нижче порогових значень ЄС для обов'язкових процедур закупівель

- товари та послуги з вартістю від 42 000 євро до 144 000 євро;

- роботи з вартістю від 170 000 євро до 5 548 000 євро;

Загалом такі договори вимагають проведення обов'язкових тендерних процедур, досить подібних до процедур ЄС, але з деякою гнучкістю – коротші строки, процедура переговорів з публікацією або без неї може використовуватися досить широко, не дотримуючись обов'язкових для ЄС умов.

Для таких тендерів замовники повинні публікувати повідомлення про тендер у відповідній національній системі електронних закупівель, що дозволяє будь-кому брати участь. Таким чином, основним джерелом інформації про умови участі у конкретному тендері є конкретна тендерна документація конкретного тендера, яка може бути отримана від конкретного замовника (лише місцевою мовою) після опублікування повідомлення про тендер.

3) Пороги на рівні ЄС для обов'язкових процедур закупівель відповідно до єдиних правил ЄС щодо:

- товарів та послуг: від 144 000 євро,
- будівельних робіт: від 5 548 000 євро.

У Латвії загальна вартість державних закупівель у 2022 році сягнула 3,1 млрд. євро.

Найбільш вартісними були закупівлі:

- удівельних робіт – більше 1,2 млрд. євро;
- агропродукції та послуг – більше 310 млн. євро;
- медичного обладнання, ліків – 280 мільйонів євро тощо.

Найбільшими (з точки зору вартості закупівель) державними замовниками протягом останніх років залишаються Державна Компанія «Латвійські ліси», Державна Компанія «Латвійські державні дороги» та Ризький шпиталь.

У Латвії декілька організацій виконують роль ЦЗО:

- Державне агентство регіонального розвитку (<http://www.vraa.gov.lv/en/>) не лише адмініструє систему електронних закупівель, але також укладає рамкові угоди для загальноновживаних товарів (наприклад, комп'ютери, меблі, деякі медичні товари тощо) в інтересах центральних і місцевих органів;
- Міністерство внутрішніх справ та Міністерство оборони, що діють як ЦЗО у секторі оборони і безпеки.

ЗАМОВНИКИ

Загалом та відповідно до Директив ЄС про державні закупівлі до замовників в Латвії належать:

- державні та муніципальні органи влади,
- державні підприємства та органи, що регулюються публічним правом,
- будь-яка організація, якщо вона отримала більше половини вартості договору (у якості фінансової допомоги від органів, згаданих вище, або з коштів ЄС (тобто недержавні підприємства, які отримують державну допомогу з державного сектора або з фондів ЄС),
- замовники, що працюють в сфері водо-, енергопостачання, транспорту та телекомунікацій.

Як і в Україні, майже всі товари, роботи та послуги, які будуть закуплені цими замовниками вище порогових значень, повинні закуповуватися через тендери з дозволеною участю іноземних учасників з інших країн ЄС, за винятком обмеженого списку виключень, перелічених у Директиві ЄС та виключеннях із Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA).

Такі виключення дуже схожі на українські, проте Латвія має додаткові специфічні винятки, а саме:

- придбання програм від провайдерів медіа-послуг та послуг трансляції;
- цивільна оборона, цивільний захист та послуги запобігання небезпеці, що надаються неурядовими організаціями/асоціаціями;
- універсальні поштові послуги;
- музейні об'єкти з мистецькою, культурною, науковою або меморіальною цінністю;
- послуги пошуку та приваблення студентів для навчання в Латвії з поза меж ЄС;
- закупівлі за межами Латвії, які здійснюються закордонними економічними місіями, дипломатичними установами та підрозділами збройних сил під час їх участі у міжнародних операціях і навчаннях;
- професійні та експертні послуги, що потрібні для кримінальних розслідувань;
- послуги агентств подорожей за кодом CPV 63510000-7;
- деякі послуги щодо приймання іноземних офіційних делегацій.

Додатковим спеціальним виключенням з закупівельного законодавства є так звані «домашні» (внутрішні) контракти. Такі контракти укладаються між замовником та його «дочірнім» підпорядкованим підприємством, яке повністю контролюється замовником і мінімум 80% операцій якого спрямовані на забезпечення потреб замовника та отримання за це коштів від нього.

ПРОЦЕДУРИ ЗАКУПІВЕЛЬ

Для закупівель, що перевищують порогові значення, законодавство Латвії про державні закупівлі вимагає використання специфічних процедур закупівель:

4 з яких є конкурентними (відкритий тендер, обмежений тендер, конкурентні переговори, інноваційне партнерство (нова процедура, яка ще не застосовується)) і одна з яких є неконкурентною (процедура переговорів). Найпопулярніша та основна процедура – відкритий тендер.

У відкритому тендері будь-який економічний оператор / учасник тендеру, який вивчив повідомлення про закупівлю та тендерну документацію, може подати тендерну пропозицію.

ДЕ ШУКАТИ МОЖЛИВІ ТЕНДЕРИ ТА ЯК ПОДАТИ ТЕНДЕРНУ ПРОПОЗИЦІЮ

Усі процедури закупівлі (а також концесійні конкурси) всіх замовників Латвії публікуються на національному порталі публічних закупівель національною мовою - Латвійська система е-закупівель (www.eis.gov.lv/) під управлінням Державного Агентства Регіонального Розвитку Латвії.

У випадку значень, що перевищують пороги ЄС, повідомлення також публікуються в Електронному журналі тендерних оголошень ЄС3 (Tenders Electronic Daily - TED)

англійською мовою.

Портал має зручну послугу пошуку на основі ключових слів для предмета закупівлі. Для участі та подання тендерних пропозицій будь-який економічний оператор (місцевий чи закордонний) повинен бути зареєстрованим в системі, користування якою є безкоштовним для всіх (і для замовників, і для учасників).

Латвійська система е-закупівель/СЕЗ (www.eis.gov.lv/) має 4 підсистеми

"електронні замовлення" (застосовується для певних товарів та послуг у рамках укладених рамкових угод),

"електронні аукціони" (застосовується для дрібних контрактів та міні-тендерів у рамках укладених рамкових угод),

"електронні сертифікати" (підсистема, яка автоматично збирає інформацію, наявну в державних латвійських реєстрах, про учасників торгів, зареєстрованих у Латвії з метою вивчення критеріїв щодо підстав для виключення)

"електронні торги" як основна підсистема тендерів.

Основна інформація про закупівлі, опубліковані в системі, доступна кожному користувачеві без реєстрації. Але для того, щоб переглянути детальну інформацію про закупівлі та створити та подати пропозицію, необхідно зареєструватися в СЕЗ.

Реєстрація в латвійському СЕЗ є достатньо складною та формальною.

Для реєстрації в системі постачальник повинен заповнити та подати Державному агентству регіонального розвитку такі документи (англійською мовою для іноземних компаній): • заповнений реєстраційний бланк учасника; • заповнений бланк дозволу керівника на авторизацію учасника. Шаблони реєстрації можна знайти на домашній сторінці СЕЗ, у розділі «Інформація про реєстрацію» є секція «Бланки реєстрації». Заповнені шаблони потім надсилаються до Державного агентства регіонального розвитку (далі - ДАРР).

Можна надсилати в паперовому або електронному вигляді із захищеним цифровим підписом, надіславши електронний документ на електронну адресу: <https://www.eis.gov.lv/EIS/Publications/PublicationView.aspx?PublicationId=1203&systemCode=CORE>

Якщо бланки реєстрації заповнені без помилок, постачальник реєструється протягом трьох робочих днів. Отримавши реєстраційні документи, відповідальні особи ДАРР реєструють організацію як учасника системи EPS та створюють користувача з призначеним адміністратором статусом Постачальника.

Вказаний у реєстраційних заявах адміністратор Постачальника отримує електронний лист із даними про доступ до системи - ім'ям користувача, паролем та кодовою картою. Усі ці дані повинні бути використані для першого входу в систему після завершення реєстрації.

Після першої реєстрації в системі користувачеві пропонується створити новий пароль.

Для подання тендерної пропозиції перше, що потрібно зробити - це пошук

відповідного тендеру з використанням різних фільтрів у системі. Вибравши цікавий тендер, необхідно зареєструватись у ньому як постачальник, що зацікавлений в цій закупівлі, що дозволить отримувати відповідну інформацію про закупівлю (наприклад, у разі внесення змін в документацію, отримувати повідомлення електронною поштою із посиланням на внесені зміни).

Тендерну пропозицію можна підготувати за двома способами:

- 1) всередині системи -- простий, зручний для користувача спосіб підготовки тендерних пропозицій шляхом заповнення форми шаблону відповідно до вимог замовника;
 - 2) Поза системою - складний процес, що вимагає технічного знання форм PDF.
- У будь-якому випадку також можна додавати файли, якщо цього вимагає замовник (наприклад, якусь технічну документацію).

Після введення даних пропозиції (заповнюються всі форми і додаються всі файли, які вимагаються замовником) можна розпочинати процес подання пропозицій.

Після введення даних статус пропозиції змінюється на " Project " (проект).

Потім відбуваються такі дії:

- Перевірка пропозиції (після завершення статусу буде змінено на "Checked" ("Перевірено")).
- Ініціація підписання пропозиції (після її завершення статус змінюється на "Initiated Signing" («Ініційоване підписання»)).
- Підписання (після завершення стан змінюється на Signed" ("Підписано")).
- Подання (після завершення статус змінюється на Submitted" ("Подано")).

Пропозиція вважається поданою, коли в результаті послідовних дій, здійснених у системі, її статус змінено на «Подано». Пропозицію можна підписати таким чином:

- або за підписом самої системи;
- або за цифровим підписом у системі або поза системою (тоді пропозиція повинна бути завантажена в систему).

Тип підпису залежить від вимоги замовника щодо кожного конкретного тендеру та стає очевидним для учасників тендеру, коли статус торгів буде змінено на "Проект".

Цифровий підпис в системі зазвичай базується на латвійському мобільному ідентифікаторі (Mobile ID), а електронний цифровий підпис поза системою базується на цифрових підписах, визнаних в ЄС. Алгоритм для учасників тендеру англійською мовою описаний у спеціальній відео- та текстовій презентації. Також є досить детальний посібник для користувачів (як замовники, так і учасників тендерів) латвійською та англійською мовами.

Кваліфікаційні критерії та підстави для виключення

Тендерна документація має містити набір обов'язкових вимог для всіх випадків і може містити кілька додаткових кваліфікаційних критеріїв, пов'язаних із відповідним тендером, а також підстави для виключення з участі у тендері.

Будучи членом ЄС, Латвія використовує Єдиний Європейський документ про закупівлю (далі -- ESPD) для підтвердження кваліфікаційних вимог щодо учасників тендерів, що перевищують поріг ЄС.

ESPD - це спеціальна форма самодекларації, що застосовується у публічних тендерах

ЄС.

Перед введенням ESPD всі учасники торгів повинні були подавати підтверджуючі кваліфікаційні документи/докази для кожного тендеру (наприклад, відсутність податкової заборгованості або судимості). Наразі учасники тендеру завдяки ESPD на стадії тендеру можуть надати відповідну інформацію через уніфіковану (у масштабі ЄС) форму, а потім переможець надає необхідні підтверджуючі документи.

В Латвії існує спеціальний веб-портал ESPD, доступний англійською мовою та пов'язаний з відповідною національною електронною системою закупівель <http://espd.eis.gov.lv/filter?lang=en> • Литва: <https://ebvvpd.eviesiejipirkimai.lt/espd-web/filter?lang=en>. Цей сайт містить сервіс, за допомогою якого на питання ESPD, пов'язані з договорами, що перевищують поріг ЄС, можна відповісти для зручного подання тендерних пропозицій. Інструкції щодо використання системи розміщені на порталі.

Частина інформації, яка вимагається у формі ESPD, є обов'язковою, а інша є необов'язковою залежно від конкретних тендерів, опублікованих у тендерній базі ЄС TED.

Замовник визначає, які відомості повинні бути надані постачальниками для кожного тендера. Будь-які запити щодо змісту запитань у формі ESPD повинні бути надіслані контактній особі, зазначеній у відповідних оголошеннях про тендери.

Служба підтримки клієнтів, інтегрована в національні портали ESPD, допомагає з технічними питаннями, пов'язаними з використанням порталів.

Технічні характеристики

Технічні умови (опис необхідних технічних, якісних та функціональних параметрів предмета закупівлі) є чи не найважливішим елементом тендерної документації.

Технічні характеристики повинні відповідати двом основним умовам - вони повинні бути викладені в деталях, що потрібно, і вони повинні бути НЕдискримінаційними.

Другий аспект забороняє включати до тендерної документації посилання на конкретну торгову марку чи фірму, патент, конструкцію або тип предмета закупівлі, його походження або конкретного виробника. Якщо таке посилання є об'єктивно необхідним, воно повинне бути аргументованим, а в специфікаціях має бути додано формулювання "або еквівалент".

Законодавство Латвії є досить гнучким щодо доказів на відповідність до технічної специфікації на розсуд учасника, але в будь-якому випадку, всі деталі визначені в конкретній тендерній документації, а в більшості випадків застосовуються визнані ЄС технічні стандарти.

Механізм оскарження.

У Латвії органом з перегляду є Бюро моніторингу державних закупівель при Міністерстві фінансів, яке є першою інстанцією для скарг щодо процедури торгів, технічних характеристик та інших вимог або стосовно діяльності замовника під час процедури закупівлі.

Скарги, отримані Бюро моніторингу закупівель, розглядаються Комісією з розгляду скарг, яка має трьох членів. Бюро моніторингу закупівель інформує замовника про подану скаргу, оскільки скаржники не зобов'язані повідомляти замовників перед тим,

як подавати скаргу.

Скарга може бути подана протягом 4 робочих днів до завершення кінцевого терміну подання тендерних пропозицій (для обмеженої процедури, конкурсної процедури з переговорами, конкурентного діалогу, інноваційного партнерства;) або протягом 7 днів (для відкритих торгів), або в будь-якій іншій ситуації - протягом 10 днів, але до підписання договору про закупівлю.

Скаргу можна подати в електронному вигляді або на папері, а вона повинна бути доповнена документом, що підтверджує оплату скарги у наступних розмірах:

- 1000 євро за процедурами державних закупівель, що не перевищують поріг ЄС;
- 3000 євро для міжнародних державних закупівель вище порогів ЄС.

Якщо скарга подається в електронному вигляді, сплачується лише 75% відповідної плати. Щорічно Бюро як орган оскарження отримує близько 900 скарг.

Інформація про всі скарги, що надійшли до Бюро моніторингу державних закупівель, є загальнодоступною на його веб-сайті. Інформація включає ідентифікаційний номер закупівлі, предмет закупівлі, назву скаржника, запропоновану дату розгляду. Бюро моніторингу державних закупівель приймає рішення про подану скаргу протягом місячного строку.

Усі рішення публікуються на веб-сайті Бюро, рішення можуть бути оскаржені в адміністративному окружному суді, який є органом другої інстанції для розгляду.

Верховний Суд є третьою (остаточною) інстанцією.

Корисні посилання.

Латвійська система електронних закупівель www.eis.gov.lv/

Портал ESPD <http://espd.eis.gov.lv/filter?lang=en>

Латвійське ЦЗО <http://www.vraa.gov.lv/en/>